

Artur Bagdasarov

RU-10100 Moskva

a_bagdasarov@mail.ru

O RAZLIČITOSTIMA I SLIČNOSTIMA U NORMIRANJU HRVATSKOGA I SRPSKOGA JEZIKA

Raspad SFRJ-a i stvaranje novih ili obnova starih država na postjugoslavenskom prostoru ustavno su učvrstili položaj hrvatskoga i srpskoga jezika, pojačavši proces međujezičnoga omeđenja i samostalnoga razvoja. Razilaženje u počelima jezičnoga ustroja između književnih (standardnih) jezika hrvatskoga i srpskoga postoji na svim razinama: fonetskoj, fonološkoj, gramatičkoj, sintaktičkoj, stilskoj i leksičkoj. Najuočljivije su razlike na leksičkoj razini. Hrvatskomu je jeziku tijekom jezikoslovne standardizacije i kodifikacije više svojstven propisno-opisni (preskriptivno-deskriptivni) pristup, a srpskomu – opisno-propisni (deskriptivno-preskriptivni).

Uvod

Književni se jezici mnogih etnosa (naroda) pojavljuju, razvijaju i funkcioniraju u određenim socijalno-povijesnim uvjetima pod utjecajem unutarjezičnih i izvanjezičnih čimbenika. Povijest nastanka i razvoja svakoga etničkoga ili nacionalnoga književnoga jezika posebna je i neponovljiva, a može se svesti na nekoliko vrsta i podvrsta. Nacionalni književni jezici, u pravilu, nastaju:

- na osnovi jednoga više ili manje homogenoga dijalekta;
- na osnovi koncentracije dijalekata;
- u rezultatu smjene dijalekata i njihove usporedne koncentracije (Stepanov 1998:326).

U opisivanju jezičnih situacija i jezičnih stanja jezikoslovci ističu da se u nizu slučajeva tipična povezanost jezika s društvenim ustrojem opisuje načelom »jedan jezik (idiom) – jedna nacija, jedno društvo« (npr., islandski jezik na Islandu, koji gotovo nema dijalektnih razlika). Uz to načelo postoji ina povezanost, kada dva ili više etnosa ili nacija (etnodržavne / nacionalnodržavne ili etnoteritorijalne / nacionalnoteritorijalne zajednice) rabe u svojstvu nacionalnoga i službenoga jezika taj jezik, koji u jezikoslovnom planu, tj. »sa stajališta biti svojega ustroja i supstancije« jest sličan ili jedini (Domašnjević 1990:74). Takvi su jezici primjerice: engleski u Velikoj Britaniji, SAD-u, Kanadi, Australiji, Novom Zelandu; francuski u Francuskoj, Belgiji, Luksemburgu, Monaku, Kanadi, Švicarskoj; njemački u Njemačkoj, Austriji, Švicarskoj; španjolski u Španjolskoj i u većini zemalja Latinske Amerike; portugalski u Portugalu i Brazilu; nizozemski u Nizozemskoj i Belgiji; rumunjski u Rumunjskoj i Moldaviji; armenski u Armeniji, djelomice Iranu (istočna inačica) i Libanonu, Siriji, SAD-u, Francuskoj, Italiji, Turskoj (zapadna inačica); perzijski (novoperzijski) u četirima azijskim zemljama: Iranu, Tadžikistanu, Afganistanu i u pojedinim područjima sjeverozapadnoga Pakistana; arapski u arapskim zemljama, a također u Izraelu, Eritreji, Čadu i dr.; korejski u Južnoj Koreji i Sjevernoj Koreji i dr. Takvim pojedini jezikoslovci drže hrvatski i srpski (hrvatsko-srpski / srpsko-hrvatski) do raspada SFRJ-a u Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Hrvatskoj, Srbiji. Treba odmah naglasiti da srodni jezici hrvatski i srpski, u usporedbi s navedenima, nisu nastali kao rezultat "transplantacije" jezika poput engleskoga, španjolskoga, portugalskoga i francuskoga nego kao posljedica usporednoga i samostalnoga razvoja (osim za razdoblja prve i druge Jugoslavije) u različitim etnolingvokulturnim sredinama. Sličnost ili jedinstvo takvih (poli)etničkih ili policentričnih jezika predmnijeva obvezno jedinstvo narodâ, koji govore tim jezicima. Naprotiv, »isti jezik može biti neistovjetan na cijelom području svojega širenja i ne predodređuje obvezne jednakosti svojih nacionalnih "hipostaza"« (Martine 1963:393). Prema mnijenju hrvatskoga jezikoslovca Dalibora Brozovića »bilo bi nematerijalistički i nedijalektički smatrati da jezik, koji opslužuje jednu naciju, jedno društvo, jednu nacionalnu kulturu i civilizaciju, jednu znanost i književnost, može imati istu prirodu kao i jezik koji raspoređuje iste funkcije između dviju nacija« (Brozović 1967:31).

Zamjećuju se slučajevi da jedan jezik u svojim podvrstama funkcionira ne samo u različitim zemljama i jezičnim zajednicama, nego i u jednoj. Primjerice, suvremeni se albanski književni jezik oblikovao u dvjema inačicama na osnovi toskijskoga i gegijskoga dijalekata (Desnickaja

1968:31). Norveški književni jezik postoji u dvjema podvrstama, poznatima kao bokmål i landsmål koji je u 20. st. dobio ime nynorsk (»novonorveški«). Bokmål se je oblikovao u rezultatu postupne norvežizacije danskoga književnoga jezika, a nynorsk – na osnovi zapadnonorveških dijalekata. Dvoinačnost je potaknula unifikaciju norveškoga jezika stvaranjem općenorveškoga jezika (*samnorsk* – ‘jedini norveški jezik’) spajanjem u njem tipičnih crta obiju inačica (Berkov 2012:146; Bagdasarov–Soldatova 2013:127–135). Novogrčki književni jezik postoji u dvama oblicima: katharevousu – “očišćenom”, koji nastavlja tradicionalnu antičku normu, i dimotiku – “narodnom”, stvorenom na osnovi govora Središnje Grčke (Širokov 1983:27).

Pojedine su književne inačice ili jezici stjecali položaj službenih jezika u svojim državama. Primjerice, luksemburški ga je jezik stjecao, uz francuski i njemački, u Luksemburgu, gdje je dobio položaj službenoga jezika godine 1984. Spram njemačkoj dijalektologiji, luksemburški se jezik svrstava kao zapadnogermanski, srednjonjemački kulturni dijalekt, koji pripada moselsko-franačkim dijalektima (podskupina gornjonjemačkoga). Naziv makedonski jezik počeo se službeno rabiti od godine 1945., a od godine 1991. u makedonskom je ustavu (čl. 7) dobio položaj službenoga jezika u Sjevernoj Makedoniji. Međutim, bugarski jezikoslovci smatraju makedonski jezik dijalektom bugarskoga. Afrikaans je jedan od germanskih jezika (zapadnogermanska skupina) i do početka 20 st. smatrao se dijalektom nizozemskoga jezika. Godine 1925. dobio je status jednoga od službenih jezika u Južnoafričkoj Republici. Vadim Nečajevski ističe da u različitim fazama razvoja, počevši od plemenskih dijalekata i završavajući jezikom, svaki idiom doživljava brojne strukturne promjene. Pod utjecajem različitih jezičnih i izvanjezičnih procesa, na osnovi već postojećih, teče stvaranje novih jezika koji su “potomci” ili “bliski srodnici” polaznoga idioma. Te se preoblake u jeziku zamjećuju, primjerice, pri stvaranju novih država ili kada se njegovi nositelji silom povijesnih prilika nađu donekle izdvojeni od svojih sunarodnjaka (ili sugrađana), stječuci crte različite od idioma u metropoli (Nečajevski 2021:186). Treba također napomenuti da u suvremenom jezikoslovlju nema pouzdanoga, jedinstvenoga mnijenja i kriterija što je jezik, a što je dijalekt, što su dva jezika, a što inačice jednoga (Tafra–Košutar 2012:289).

1. Etnolingvonim i samostalni razvoj hrvatskoga i srpskoga jezika

Narav književnih jezika Hrvata i Srba umnogom je određena posebnošću njihova oblikovanja, kulturnopovijesnoga razvoja i funkcioniranja u različitim državotvornim i etnolingvokulturnim (komunikacijskim) zajednicama. Književni jezici, nazvani po etnosima s genetskojezikoslovnoga stajališta jesu ukupnost različitih teritorijalnih narječja, od koji su tri – čakavsko, kajkavsko i štokavsko – proširena samo u Hrvatskoj, a štokavsko i torlačko – u Srbiji. Književni jezici Hrvata i Srba, kao ni oni Bošnjaka i Crnogoraca, nisu bili ni jedini, ni strogo normirani, na cijelom području svojega rasprostiranja. Oni su se razvijali tijekom nekoliko stoljeća u uvjetima povijesne, kulturne, geopolitičke, gospodarske i državne razjedinjenosti narodâ pod utjecajem različitih kulturnopovijesnih tradicija. Samo od 1. prosinca 1918. godine Hrvati, Srbi, Crnogorci i Bošnjaci (Muslimani) bili su spojeni u sastavu jedne države – Država Slovenaca, Hrvata i Srba (Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca). Suvremeni hrvatski književni jezik razvijao se je u 19. stoljeću na hrvatskoj književnojezičnoj tradiciji južnih i istočnih hrvatskih krajeva poštujući i sjeverozapadnu književnojezičnu tradiciju.

Jezik Hrvata, Srba, Bošnjaka (Bosanaca) i Crnogoraca imao je različito etničko ime (ovdje – etnolingvonim) u bivšim federalnim organima vlasti SFRJ-a. Tadanji standardnojezični idiom, koji je funkcionirao u višenacionalnoj jugoslavenskoj zajednici, nije imao stalnoga imena. U različito vrijeme svojega postojanja u prvoj i drugoj Jugoslaviji nazivao se je: hrvatskosrpski, srpskohrvatski, hrvatsko-srpski, srpsko-hrvatski, hrvatski ili srpski, hrvatski, srpski. Raspadom jedinstvene države SFRJ jezici su ustavno ili u pravnom obliku dobili položaj hrvatskoga jezika (Republika Hrvatska), srpskoga jezika (Republika Srbija), bosanskoga (bošnjačkoga) jezika (Bosna i Hercegovina) i crnogorskoga jezika (Crna Gora).

Prema članku 12. Ustava RH iz 1990. godine službeni je jezik države hrvatski: »U Republici Hrvatskoj u službenoj je uporabi hrvatski jezik i latinično pismo. U pojedinim lokalnim jedinicama uz hrvatski jezik i latinično pismo u službenu se uporabu može uvesti i drugi jezik te ćirilichno ili koje drugo pismo pod uvjetima propisanim zakonom.« (Ustav RH, 1990.). Službeni jezik je u Srbiji, prema članku 10. Ustava RS iz 2006. godine, srpski: »U Republici Srbiji u službenoj upotrebi su srpski jezik i ćirilichko pismo. Službena upotreba drugih jezika i pisama uređuje se zakonom, na osnovu Ustava«. (Ustav RS, 2006.). Hrvatski je jezik službeno priznat kao 24. jezik u Europskoj uniji te međunarodno priznat kao samostal-

ni 1. rujna 2008. i njegova je kodna oznaka »hrv« pri Međunarodnoj organizaciji za standardizaciju ISO 639-3:HR, a »srp« za srpski – ISO 639-3:RS.

Prema mnijenju srpskih jezikoslovaca, etnolingvonim *srpskohrvatski / hrvatskosrpski jezik* s raspadom bivše države otišao je u povijesnu ropotarnicu i rabi se samo u povijesnom kontekstu. Namjesto njega, prema njihovu mnijenju, treba rabiti etnolingvonim *srpski jezik*, a u jezikoslovnim radovima i u strukovno-znanstvenim (stručno-znanstvenim) tekstovima može postojati nazivotvorna polusloženica – *srpsko-hrvatski / hrvatsko-srpski* (Pešikan i dr. 2015:86). Većina hrvatskih jezikoslovaca istupaju za razdvojeni naziv jezika Hrvata i Srba – hrvatski jezik i srpski jezik.

Poduzimaju se također određeni koraci za preporod “zajedničkoga jezika” bivših jugoslavenskih republika. U sklopu projekta *Jezik i nacionalizmi* (2016. – 2017.) skupina aktivista iz Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske i Srbije objavljuje 2017. godine tekst *Deklaracije o zajedničkom jeziku*. S jedne strane autori Deklaracije naglašavaju potrebu da se zaustavi »nasilno razdvajanje četiri standardne varijante zajedničkoga jezika, nepotrebno prevođenje u administrativnoj upotrebi ili medijima, izmišljanje razlika gdje one ne postoje...«, a s druge pak strane »svaka država, nacija, etno-nacionalna ili regionalna zajednica može slobodno i samostalno kodificirati svoju varijantu zajedničkog jezika.«, tj. spojiti to što je nespojivo (*Jezici i nacionalizmi*, 2017.). Tekst je Deklaracije stavljen na uvid javnosti na mrežnoj stranici na kojoj ju svaka osoba može potpisati, ako je suglasna s njezinim sadržajem. Ali, na istoj mrežnoj stranici nije predviđeno skupljanje potpisa osoba koje se ne slažu s tekstom te Deklaracije.

Neki opći integracijski procesi u slavenskom svijetu 19. i početka druge polovice 20. stoljeća nisu doveli pojedine slavenske jezike ili njihove inačice k ujedinjenju i spajanju. Jezična je konvergencija zamijenjena koncem 20. st. jezičnom divergencijom (Duličenko 2016:685). Danas se hrvatski i srpski književni jezici, imajući vlastite kodificirane norme, razvijaju i funkcioniraju u različitim etnokulturama, državotvornim zajednicama Hrvatske i Srbije, neovisno i samostalno. Proces se njihove divergencije na postjugoslavenskom prostoru pojačao, što je također povećalo međujezične udaljenosti.

U Hrvatskoj od 30. siječnja 2020. godine pri Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti djeluje *Odbor za normu hrvatskoga standardnog jezika*. Do njegova utemeljenja djelovalo je od 16. ožujka 1998. godine do 1999. godine *Vijeće za normu hrvatskoga jezika* pri Ministarstvu znanosti i tehnologije RH, a od 14. travnja 2005. godine do 8. svibnja 2012. godine *Vijeće za normu hrvatskoga standardnog jezika* pri Ministarstvu znanosti, obrazova-

nja i športa RH-a. U Srbiji od 12. prosinca 1997. godine pri Institutu za srpski jezik Srpske akademije nauka i umetnosti neprekidno djeluje *Одбор за стандардизацију српског језика*. Godine 1991. Narodna je skupština Srbije usvojila *Закон о службеној употреби језика и писма*, a 15. rujna 2021. godine *Закон о употреби српског језика у јавном животу и заштити и очувању ћириличног писма*. Prema članku 4. toga Zakona srpska vlada osniva *Savet za srpski jezik*, koji prati i raščlanjuje stanje u području porabe srpskoga jezika u javnom životu, a također daje preporuke, prijedloge i strukovna (stručna) mnijenja radi unaprjeđenja toga stanja (Zakon o upotrebi srpskog jezika u javnom životu i zaštiti i očuvanju ćiriličkog pisma 2021.). Sličnih jezičnih zakona o reguliranju javne porabe i zaštiti hrvatskoga jezika u Hrvatskoj još nema. Svaka strana u razvoju književnoga (standardnoga) jezika izgrađuje vlastit nazivoslovni sustav. U Hrvatskoj postoji Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, a u Srbiji – Institut za srpski jezik pri SANU RS.

1.1. Stanje u Rusiji

U Sovjetskom Savezu jezik Hrvata, Srba, Crnogoraca i Bošnjaka (bosanskih Muslimana, od 1990. – Bošnjaci/Bosanci) tradicionalno se je nazivao srpskohrvatski (rus. сербохорватский или сербскохорватский), katkada hrvatskosrpski (rus. хорватосербский или хорватскосербский), tada sa značenjem hrvatske jezične podvrste. Stvaranjem novih država na postjugoslavenskom prostoru i promjenom pravnoga položaja jezikâ mijenjaju se etnolingvonimi u hrvatski jezik i srpski jezik, a u posljednje se vrijeme mogu katkada sresti i nazivi bošnjački/bosanski jezik i crnogorski jezik.¹

Međujezične različitosti i sličnosti moraju se uzimati u obzir u procesu proučavanja hrvatskoga i srpskoga kao stranih jezika. Aktualnost se takvoga pristupa potvrđuje i time da se danas na fakultetima u Rusiji u sustavu visokih škola hrvatski i srpski predaju razdvojeno. U posljednje je vrijeme u Rusiji za odvojeno proučavanje hrvatskoga i srpskoga jezika pripremljen i objavljen niz različitih školskih priručnika i dvojezičnika.²

¹ Usp.: Зенчук В. Н., Йоканович-Михайлова Е., Киршова М. П., Маркович М. Учебник сербохорватского языка. – М., 1986; Сокаль Н. И., Зайцева С. В., Вукович Б. Сербский язык: Пособие по развитию речи. – Спб., 1996; Иванова И. Е. Сербский язык для начинающих: Учебник и разговорник. – М., 2003; Гудков В. П. Карманный сербохорватско-русский словарь. – М., 1985; Иванович С. Карманный русско-сербскохорватский словарь. – М., 1985; Гудков В. П., Иванович С. Сербско-русский и русско-сербский словарь. – М., 2002; Багдасаров А. Р. Хорватско-русский словарь. – М., 1999.

² Hrvatski jezik: Багдасаров А. Р. Хорватский язык. Краткий грамматический справочник. М., 2006; Хорватский язык. Начальный курс. СПб., 2011; Хорватский

Postojeći srpskohrvatsko-ruski i rusko-srpski rječnici, koji su izdani u Sovjetskom Savezu (npr.: Толстой И. И. Сербскохорватско-русский словарь. М., 1982., Русско-сербскохорватский словарь. Под ред. Б. Станковича. М., 1988.) ne odgovaraju zahtjevima jezične zbilje, jer je leksik u njima ili prikazan bez obzira na suvremeno stanje hrvatske i srpske norme ili je naveden kao istoznačan. Suvremena dvojezična hrvatsko-ruska / rusko-hrvatska i srpsko-ruska / rusko-srpska leksikografija većinom polazi od norme i jezične prakse u odabiru prijevodnih hrvatskih i srpskih istovrijednica. U hrvatsko-ruskim / rusko-hrvatskim rječnicima navode se, u pravilu, samo hrvatske istovrijednice: *aktualan, Europa, grah, informirati, kat, kazalište, kemija, kruh, milijun, opći, organizirati, ožujak, rajčica, surađivati, sveučilište, zrak, žlica* itd. (Bagdasarov 2022; Dautović 2007; Pavuna 2001). Istodobno se u srpsko-ruskim / rusko-srpskim rječnicima navode samo srpske istovrijednice: *актуелан, Европа, пасуљ, информисати, спрат, позориште, хемија, хлеб, милион, општи, организовати, март, парадајз, сарађивати, универзитет, ваздух, кашика* itd. (Bošković 2012; Pametni rečnik 2019).

U proučavanju divergencija, ili različitosti, u jeziku Hrvata i Srba mora se primjenjivati metoda koja treba smanjiti (minimizirati) ulogu subjektivnih procjena i zaključaka. Perspektivan objekt istraživanja mogu biti usporadni srpski i hrvatski prijevodi stranih književnih djela, a također i tematski bliski radovi hrvatskih i srpskih autora u istom žanru i stilu. U istraživanju različitosti i sličnosti treba raščlanjivati i različite usporedne normative gramatike, pravopisne priručnike i rječnike, uključujući znanstvena istraživanja u toj problematici. Treba posebno naglasiti da neke normativno-teoretske tvrdnje u hrvatskim i srpskim priručnicima nisu uvijek potpuno suodnosne i ne podudaraju se s književnojezičnom (ili standardno-

разговорник. М., 2006; Элементарная грамматика хорватского языка. М., 2012; Хорватско-русский словарь. М., 2022; Калинин А. Ю. Хорватский язык. Базовый курс. М., 2005; Хорватский язык. Самоучитель. М., 2010; Хорватский язык. Тематический словарь. М., 2011; Тяпко Г. Г. Полный курс грамматики хорватского языка с упражнениями и ключами. М., 2013; Хорватские сказки и истории. М., 2016; Хокесворт С. Разговорный хорватский язык. Курс для начинающих. СПб., 2020 и др. – Srpski jezik: Сокаль Н. И., Зайцева С. В., Вукович Б. Сербский язык. Пособие по развитию речи. СПб., 1996; Дракулич-Прийма Д., Трофимкина О. И. Сербский язык. Начальный курс. СПб., 2011; Дракулич-Прийма Д. Разговорный сербский в диалогах. СПб., 2014; Чарский В. В. Сербский язык. Самоучитель. М., 2014; Сербские народные сказки. М., 2016; Просвирина О. А., Авдюхина Е. Б., Колпакова Е. С. Сербский язык. Практическая грамматика с упражнениями и ключами. М., 2019; Просвирина О. А. Сербский с «нуля», 7-е изд. М., 2021; Гудков В. П., Иванович С. Сербско-русский и русско-сербский словарь. М., 2008; Белинская Л. Н. Сербско-русский и русско-сербский словарь-справочник межъязыковых омонимов «Ложные друзья». М., 2009 и др.

jezičnom) praksom. Drugim riječima, među kodificiranim jezičnim čimbenicima i stvarnim govornim ostvarajima može postojati neistovjetnost. Također treba uzeti u obzir svjesne ili nesvjesne postupke jezične zajednice ili gledište pojedinih uglednih znanstvenih poznavatelja hrvatskoga i srpskoga jezika prema materinskomu jeziku, kao i naraštajne razlike među jezičnim nositeljima. Svaka pojedinačna vrsta izvora može biti nedostatna za istraživanja i pouzdano predstavljanje jezične zbilje, samo u cjelokupnosti oni mogu dati više ili manje nepristranu sliku međujezične preinake (varijacije) književnih (standardnih) norma na svim razinama jezičnih ustroja.

2. Hrvatsko-srpski suodnosi književnojezičnih istovrijednica

Etnolingvokulturne razlike između hrvatskoga i srpskoga književnoga (standardnoga) jezika postoje na svim razinama jezičnih ustrojâ (strukturâ): pravopisnoj, prozodijskoj, fonološkoj, oblikoslovnoj, rječotvornoj, leksičkoj i sintaktičkoj. Najuočljivije su razlike na leksičkoj razini. Jezične razlike na različitim razinama jezičnih ustroja u hrvatskom i srpskom jeziku najbolje je određivati na sinkronijskom presjeku s obzirom na podudarnost funkcionalnih stilova.

Uzimajući u obzir srednjojužnoslavenski areal (D. Brozović) proširenosti (Hrvatska, Srbija, Crna Gora, Bosna i Hercegovina) i etnoteritorijalnu obilježenost u sustavu književnih (standardnih) jezika, može se uvjetno izdvojiti nekoliko književnojezičnih područja. Hrvatski i srpski leksik pri tom može biti razvrstan na sljedeći način:

- leksik književnih (standardnih) jezika funkcioniranje kojih nije ograničeno državnoteritorijalnim okvirima, to je opći leksik Hrvata i Srba (u pravilu i Crnogoraca i Bošnjaka) – opći hrvatski i srpski leksik;
- leksik koji ulazi u hrvatski književni jezik i funkcionira uglavnom u Hrvatskoj – hrvatski leksik;
- leksik koji ulazi u srpski književni jezik i funkcionira uglavnom u Srbiji – srpski leksik.

Pri usporednom razmatranju hrvatskoga i srpskoga jezika pojavljuju se različiti tročlani tipovi suodnosa:

- oprjeke s dvostranim istovrijednim obilježjima;
- oprjeke s jednostranim istovrijednim obilježjima;

- neobilježene oprjeke (opće hrvatske i srpske leksičke jedinice koje se razlikuju učestalošću, stilom, a također katkada i značenjem) (Bagdasarov 2010:39).

U dvostranu obilježenost hrvatskih i srpskih razlika pripadaju, primjerice, jedinice tipa: *Austin* – *Остин*; *Vaše Veličanstvo* – *Ваше величанство*; *hrvati se* – *рвати се*; *demokracija* – *демократија*; *klor* – *хлор*; *ocean* – *океан*; *euro* – *евро*; *uvečer* – *увече*; *opći* – *општи*; *obrana* – *одбрана*; *protuzračni* – *противваздушни*; *karantena* – *карантин*; *posjet* – *пос(ј)ета*; *Armenac* – *Јерменин*, *Јермен*; *inozemstvo* – *иностранство*; *dušik* – *азот* i dr.

Napose su razvidne dvostrane razlike, primjerice, u području vojno-ga nazivlja: *bojnik* – *мајор*, *glavni stožer* – *генералштаб*, *postrojba* – *јединица*, *satnija* – *чета*, *topništvo* – *артиљерија*, *str(j)eljivo* – *муниција*, *zarovjedništvo* – *команда*, *ratno zrakoplovstvo* – *ратно ваздухопловство*, *protuzračna obrana* – *противваздушна одбрана* i dr.

Dvostranim razlikama pripadaju također imena mjeseci i pojedinih zemljopisnih imena: *siječanj* – *јануар*, *veljača* – *фебруар*, *ožujak* – *март*, *travanj* – *април*, *svibanj* – *мај*, *lipanj* – *јун(и)*, *srpanj* – *јул(и)*, *kolovoz* – *август*, *rujan* – *септембар*, *listopad* – *октобар*, *studeni* – *новембар*, *prosinac* – *децембар*; *Armenija* – *Јерменија*, *Afganistan* – *Авганистан*, *Azerbajdžan* – *Азербејџан*, *Cipar* – *Кипар*, *Jeruzalem* – *Јерусалим*, *Rumunjska* – *Румунија*, *Španjolska* – *Шпанија* i dr.

U jednostranu obilježenost hrvatsko-srpskih razlika pripadaju, primjerice, jedinice tipa: *pošta* (hr.) – *пошта* (službeno) i *pošta* (sr.); *P.S.* – *ПС*, *П.С.* i *P.S.*; *увјек* – *увек* i *увјек*; *pogrješka* i *погрешка* – *погрешка*; *aktuelan* – *актуелан* i *актуалан*, *suh* – *сув* i *сух*, *šport* i *sport* – *спорт*, *objekt* – *објекат* i *објект*, *minuta* – *минут* i *минута*, *аквариј* – *акваријум* i *аквариј*, *акумулацијски* – *акумулациони* i *акумулацијски*, *оца* i *отца* – *оца*; *неће* i *неће* – *неће*; *podaci* i *подаци* – *подаци*; *у име* i *име* – *у име*; *papir* – *хартија* i *папир*; *Uskrs* – *Васкрс*, *Васкрсење* i *Ускрс* i dr.

Navest ćemo nekoliko tabličnih pregleda najtipičnijih suprotstavljanja na (orto)grafskoj, fonetsko-fonološkoj (fonetsko-fonemskoj), gramatičkoj (rodne, tvorbene i oblikotvorne razlike) i leksičkoj razini u usporedbi dva-ju književnih (standardnih) jezika. U ponekim primjerima može se govoriti samo o učestalosti funkcioniranja leksičkih jedinica u jednom ili u drugom jeziku.

2.1. (Orto)grafske razlike

Između književnih (standardnih) jezika hrvatskoga i srpskoga postoje razlike u pravilima (orto)grfskoga oblikovanja istih riječi. U hrvatskom se

pravopisu najčešće čuva izvorni grafijski oblik pisanja stranih imena, osim pohrvaćenica (egzonima), za razliku od srpskoga pravopisa, u kojem se u tim imenima primjenjuje fonetsko pravopisno načelo.

Postoje određene razlike i u obilježavanju pojedinih pravopisnih znakova. Primjerice, točka se bilježi u hrvatskom pravopisu iza rednih brojeva napisanih arapskim brojkama iza kojih stoji pravopisni znak, ili iza pojedinih sažetih kratica, za razliku od srpskoga, gdje se točka u istim slučajevima ne piše.

U Hrvatskoj se službeno rabi samo latinica, a u Srbiji ćirilica (službeno) i latinica.

Tablica 1.

Hrvatski	Srpski
dr. (za doktor), mr.	др, мр
Prvi svjetski rat (1914. – 1918.)	Први св(ј)етски рат (1914 – 1918)
iks-noge, x-noge	икс ноге, х-ноге
general pukovnik/ general-pukovnik	генерал-пуковник
džez-orkestar/ jazz-orkestar	џез оркестар
Leipzig	Лајпциг
Ljviv/Lavov	Лавов
New York	Њујорк
Shakespeare	Шекспир

Usp. npr.: *general pukovnik/general-pukovnik* – генерал-потпуковник; *džez-orkestar* – џез оркестар; *iks-noge (x-noge)* – икс ноге (х-ноге); *Leipzig* – Лајпциг; *Ljviv/Lavov* – Лавов; *New York* – Њујорк; *Shakespeare* – Шекспир (Babić-Moguš 2011:186, 197, 212, 242, 272, 369; Hrvatski pravopis 2013:283; Pešikan 2015:287, 329, 355, 392, 502, 504).

2.2. Fonetsko-fonološke razlike

Nepodudaranja u ostvaraju fonema (rjeđe dvaju fonema) uvjetovana su fonetsko-fonemskim razlikama što nastaju složenim i ne uvijek jednakim odvijanjem fonetskih procesa, a također posebnostima ulaska i prilagodbe stranih riječi, uključujući i riječi iz crkvenoslavenskoga jezika (v. potanko Tošović 2011:61–75).

U svezi s planom izraza riječi kojima se podudaraju leksička značenja, postoje dva tipa pojava. U prvi ulaze sustavne fonetske razlike u narodnim govorima, određene pravogovorno i pravopisno. U Hrvatskoj se učvrstila ijekavska (i jekavska) izgovorna norma (*djed, lijep, rijeka, dio*), a u Srbiji supostoje ekavska (*ded, lep, reka, deo*) i ijekavska, uz prevladavanje prve i davanje prednosti njoj. Razlike su uvjetovane refleksima staroga slavenskoga vokala [ě], kao i naglasnim posebnostima. Ijekavski i ekavski izvori čine jednostranu obilježnost, jer se samo u Hrvatskoj razmjerno dosljedno održava ijekavska (i jekavska) izgovorna norma, dok je u Srbiji norma dvojaka – ekavska i ijekavska. Navedene razlike ne obuhvaćaju pojedine, izdvojene riječi ili skupine riječi, nego fonemski uvjetovan niz riječi. S druge pak strane, izdvajaju se pojedine riječi ili skupine riječi s određenim razlikama u sastavu fonema, njihovu fonijskom ostvaraju.

Tablica 2.

Hrvatski	Srpski
[l] sol	[ø] со
[h] hrvač	[ø] рвач
[(u)h] gluh	[(y)в] / [(u)h] глув/глух
[h] kihati	[j] кијати
[š] šutnja	[ħ] ћутња
[ć] opći	[шт] општи
[b] Babilon	[в] Вавилон
[k] kemija	[х] хемија
[c] ocean	[к] океан
[u] August	[в] Август
[a] aktualan	[е] актуелан

Hrvatski	Srpski
[z] konzultacija	[c] консултација
[c] diplomacija	[t] дипломатија
[h] heretik	[j] јеретик
[ø] objekt	[a]/[ø] објекат/објект
[e] petero	[o]/[e] петоро/петеро

Usp. npr.: »Njihove se odredbe mogu mijenjati ili ukidati samo suglasno *općim* pravilima međunarodnog prava« (Ustav RH 1990.) – »Уставни суд одлучује о: 1. сагласности закона и других *општих* аката са Уставом,... « (Ustav RS 2006.).

Nepodударanja u pojedinim fonemskim počelima mogu zahvatiti iste korijene, prefikse i sufikse: *obuhvaćati* – *обухватати*, *suradnja* – *сарадња*, *protivotrov* – *противотров*, *izvoznemaljski* – *ванземалјски*, *kriterij* – *критеријум* i *критериј*, *gitarist* – *гитарист* i *гитариста*, *revolucionar* – *револуционер* i *револуционар* i dr. Istodobno je u dvama jezicima: *suglasnik*, *sugrađanin*, *sunježica*, *suvlasnik*, *suvozač*.

2.3. Tvorbene razlike

U tvorbi se razlikuju određeni službeni morfemi koji su oblikovani različitim afiksima. Tako su u hrvatskom jeziku neki pridjevi tvoreni prefiksom *ne-*: *neizmjeran*, *neopasan*, *neukusan* ili *isto-*: *istovrijedan*, *istokroni*, *istovrstan*, a u srpskom – *bez-*: *безм(ј)еран*, *безопасан*, *безукусан* ili *једно-/једнако-*: *једнаковр(и)један*, *једнокрвни*, *једноврстан*, što nipošto ne znači da jednih ili drugih nema u obama jezicima. Glagoli stranoga podrijetla s njemačkim sufiksom *-ir-* više su prošireni u hrvatskom jeziku, a njihove istovrijednice sa slavenskim *-ov-* i grčkim *-is-*, a rjeđe i s navedenim *-ir-*, u srpskom jeziku. Tako se, primjerice, neki glagoli u srpskom jeziku rabe samo sa sufiksom *-ir-*: *провоцирати*, *студирати*, *телефонирати*, *финансирати*, *цитирати* i dr. U tvorbi imenica u oprjeci je određen broj leksičkih jedinica s tvorbenim sufiksima: *-telj* 'osoba muškoga roda', *-ica* 'osoba ženskoga roda'; *-(č)ić* 'umanjenost', *-ist* 'osoba muškoga roda', koje se rabe uglavnom u hrvatskom jeziku, i leksičkih jedinica sa sufiksom *-lac*,

-kinja/-inja, -če, -ist(a) u srpskom. Imenice latinskoga podrijetla na N *-tio* G *-tionis* u hrvatski su ušle u oblicima na *-cija*, a u srpski na *-cija* i *-tija* i dr.

Tablica 3.

Hrvatski	Srpski
-ira- organizirati	-ова-/ира- организовати/ организирати
-ira- informirati	-иса-/ира- информисати/ информирати
-telj- gledatelj	-лац- гледалац
-ica- studentica	-киња студенткиња
-(č)ić prozorčić	-че прозорче
-ist aktivist	-ист(а) активист(а)
-ni autobusni	-ски аутобуски
-ski situacijski	-ни ситуациони

Navest ćemo nekoliko primjera iz hrvatskih i srpskih medija: »Tek u iznimnim slučajevima ispiti i konzultacije moći će se *organizirati* i na daljinu, ... « (Srednja.hr 2021) – »Филолошки факултет у Београду ће од 27. фебруара сваког викенда *организовати* низ програма ...« (Tanjug.sr 2022). »*Autobusni* kolodvor Zagreb je *autobusnim* linijama dobro povezan ... « (Arriva Hrvatska) – »Са Београдске *аутобуске* станице „БАС“ у Београду <...> реализују се поласци ... « (Grad Beograd). »Kina je najavila da će pozvati više *gledatelja* na natjecanja ... « (HRT.hr 2022) – »Подсећамо Вас да и Ви можете бити наш *гледалац* репортер, ... « (RTS.rs 2022).

Navedeni primjeri ne znače uvijek nepostojanje pojedinoga tvorbenoga sufiksa u jednom ili drugom jeziku. Tako, primjerice, u hrvatskom i srpskom jeziku nalazimo samo: *kupovati, ronilac, ljubitelj, snimatelj, roditelj, učitelj, dvorski* i dr. Tvorbeni polarizirani, suodnosni sufiksi mogu se razlikovati po značenju i stilskoj porabi. Tako se u srpskom jeziku pri-

djev *jezični* rabi u anatomiji, a *jezički* u jezikoslovlju; u hrvatskom jeziku rabi se samo pridjev *jezični* u svim značenjima.

2.4. Oblikoslovne razlike

Razlike između hrvatskoga i srpskoga jezika na području gramatike nisu toliko očigledne i još nisu dosta istražene u usporedbi s leksikom. Razlikuje se nekoliko osnovnih ili tipičnih oprjeka:

1. Niz imenica u književnim (standardnim) jezicima hrvatskom i srpskom imaju različito rodno obilježje. Kategorija roda očituje se u slaganoju s imenicama riječi koje ju određuju, kao i u promjeni (vrsti sklonidbe): *službeni posjet* m. r. – *званична пос(ј)ета* ž. r.; *istočna fronta* ž. r. – *источни фронт* m. r. i dr.

2. U hrvatskom književnom (standardnom) jeziku daje se prednost porabi nastavaka (s dočetnim vokalom) *-oga/-ega* u G jd. (npr. *velikoga/smeđega*) i *-omu/-emu/-ome* u D i L jd. (npr. *velikomu/velikome/smeđemu*) u određenih oblika pridjeva i neosobnih zamjenica muškoga i srednjega roda, a bez dočetnoga vokala u srpskom: *-og/-eg* (npr. *великог/смеђег*) i *-om/-em* (npr. *великом/смеђем*). Pridjevsko-zamjeničke jedninske nastavke *-oga* i *-omu* (*čistoga, čistomu; mojega, mojemu*) u srpskom češće tretiraju kao stilski obilježene i/ili maloporabljive (Tasić–Gačević 2014:58), a u hrvatskom su obilježje znanstvenoga (ponajprije u jezikoslovlju), a sve češće i publicističkoga stila (težnja prema neutralnomu stilu), s tim da je nastavak *-om* u srpskom jeziku i za dativ i za lokativ, dok je u hrvatskom to lokativni nastavak uz *-ome*, a dativni je *-omu*.

3. U hrvatskom književnom (standardnom) jeziku susrećemo i porabu nastavka *-i* u I jd. u apstraktnih imenica ženskoga roda sa sufiksom *-ost* (npr. *djelatnost – djelatnosti* kao i *djelatnošću*), a u srpskom, u pravilu, rabi se samo ili najčešće nastavak *-u* (npr. *д(ј)елатност – д(ј)елатношћу*) (Gudkov 1968:45–57; Grčević–Grčević 2022:41–63).

4. U hrvatskom književnom (standardnom) jeziku daje se prednost posvojnoj zamjenici *njezin* u usporedbi s *njen*. U srpskom je književnom (standardnom) jeziku posvojna zamjenica *njezin* rjeđa i razumijeva se kao zastarjelica.

5. U hrvatskom se književnom (standardnom) jeziku vlastita muška imena na *-o* i *-e* s dugouzlaznim naglaskom na prvom slogu sklanjaju kao imenice ženskoga roda na *-a* (npr. *Pero/Pere/Peri/Peru/Pero/Peri/Perom*). Sklanjanje tih muških imena po a-sklonidbi (npr. *Pero/Pera/Peru/Pera ...*) stilski je područno ograničeno. U srpskom književnom (standardnom) jeziku dopušta se dvojakost oblika u sklonidbi (npr. *Пепо/Пепа i Пепе ...*).

6. Brojevi *dva*, *tri* i *četiri* u hrvatskom se književnom (standardnom) jeziku sklanjaju, a u srpskom je književnom (standardnom) jeziku sklonidba rijetka. Broj *četiri* obično se u srpskoj jezičnoj praksi ne sklanja.

7. U srpskom se književnom (standardnom) jeziku, u usporedbi s hrvatskim, pri tvorbi futura prvoga namjesto infinitiva može rabiti i konstrukcija *da + prezent*: *Ja ću da pišem* ili ako je pomoćni glagol iza infinitiva, zatvornik *t* ispada ispred slivenika *ć*: *pisat + ću > pisaću*.

2.5. Leksičko-semantičke razlike

Na leksičko-semantičkoj i djelomice oblikoslovnoj razini izdvajaju se dva glavna tipa oprjeka leksičkih jedinica:

- s potpunom ili djelomičnom nepodudarnošću na planu sadržaja uz podudaranje na planu izraza – leksičko-semantički divergenti;
- s potpunom ili djelomičnom nepodudarnošću na planu izraza uz podudarnost na planu sadržaja – leksičko-semantički analozi (Bagdasarov 2010:39).

Razlikuju se divergenti i analozi s dvostranim i jednostranim obilježnostima.

2.5.1. Dvostrani divergenti

U skupinu leksičko-semantičkih divergenata ulaze riječi koje u istoj glasovnoj košuljici pokazuju strukturno smisljeno neslaganje. U tu skupinu dvostrano i jednostrano obilježenih leksičkih jedinica ulaze riječi koje su potpuno podudarne na planu izraza, ali se razilaze na planu sadržaja.

Tablica 4.

Divergenti	Hrvatski	Srpski
naučnik	'osoba koja uči zanat; pomoćnik u prodavaonici; pomoćnik majstoru u radionici, šegrt'	'učenjak, znanstvenik'
brijač	'čovjek koji u brijačnici brije'	'britva (nožić) za brijanje'
stečaj	'poslovni slom, bankrot'	'natječaj, konkurs'
značaj	'skup psihičkih osobina'	'važnost, značenje'

2.5.2. Jednostrani divergenti

Osim postojanja dvostranih divergenata, susreće se poraba jednostranih divergenata. U pravilu, razilaženja su u tim divergencijama djelomična, dakle na planu sadržaja. Dok je dio značenja koja im pripadaju tipičan ili za hrvatski ili za srpski, druga se u obama jezicima podudaraju.

Tablica 5.

Divergenti	Hrvatski i srpski	Hrvatski
ispričati se	‘napričati se, narazgovarati se’	‘opravdati se komu za što’
zanimanje	‘struka, profesija’	‘interes za što’
jetra	‘dio tijela u ljudi i životinja’	‘vrsta jela’
zgoditak	‘dobitak na lutriji, lotu’	‘pogodak/ gol na utakmici’
razveden (-a, -o)	‘koji/koja nije više u braku’	‘koji nije pravocrtan, koji je razgranat’ (npr. obala)

Slične su leksičko-semantičke razlike i u primjerima kada uz zajedničko značenje u srpskom i hrvatskom postoji samo u srpskom jeziku i drugo značenje.

Tablica 6.

Divergenti	Hrvatski i srpski	Srpski
ned(j)elja	‘sedmi dan u tjednu’	‘tjedan’
sipati	‘stavljati u što sipku tvar’	‘lijevati u što tekućinu’
predstava	‘izvedba kazališnoga djela’	‘duhovna predodžba o čem’
igra	‘igranje radi užitka, zabave, natjecanja, novca ...’	‘narodni ples (kolo)’

2.5.3. Dvostrani analozi

U skupinu dvostranih analoga ulaze semantički istovrijedne leksičke jedinice s vrlo izraženom etnojezičnom obilježenosti. Članovi takvih oprjeka, u pravilu, ne mogu biti zajedno u sustavu ni jednoga ni drugoga književnoga (standardnoga) jezika.

Tablica 7.

Hrvatski	Srpski
dušik	азот
časnik	официр
listopad	октобар
nogomet	фудбал
putovnica	пасош
odgojitelj	васпитач
vojarna	касарна

U takve oprjeke s dvostranom obilježenošću treba uvrstiti i neke ustaljene sveze riječi, imena međunarodnih, državnih, vojnih organizacija, dužnosnika i sl.

Tablica 8.

Hrvatski	Srpski
Vijeće sigurnosti	Сав(ј)ет безб(иј)едности
Ujedinjeni narodi	Уједињене нације
Crveni križ	Црвени крст
Glavni stožer	Генерелштаб
Vijeće Europe	Сав(ј)ет Европе

S druge pak strane postoje dvostrano obilježene ustaljene sveze riječi koje mogu u Hrvatskoj i Srbiji prijeći državnoteritorijalne granice i ravnopravno funkcionirati i u jednom i u drugom jeziku, kategorijalno su to imena, npr. *Narodna skupština Republike Srbije, Univerzitet u Beogradu, Srpsko narodno pozorište u Novom Sadu; Хрватски сабор Републике Хрватске, Свеучилиште у Загребу, Хрватско народно казалиште у Сплиту* i dr.

Npr.: »Sve do toga trenutka u *Narodnoj skupštini Srbije* odvijalo se dobro ... « (Večernji list 2018) – »Od 15. новембра посланици *Хрватског сабора* који нису вакцинисани...« (Novosti.rs 2021).

2.5.4. Jednostrani analozi

U skupinu jednostranih analoga ulaze leksičke jedinice koje su u jednom od jezika uzajamno isključive, a u drugom mogu slobodno varirati i supostojati, unoseći stilsko ili smisleno razlikovanje (diferencijaciju). U leksičko-semantičkih analoga s jednostranom obilježenosti podudara se sadržaj (značenje), a oblici se potpuno ili djelomice razlikuju.

Tablica 9.

Hrvatski	Srpski
brzovoj/telegram	телеграм
glazba/muzika	музика
zrakoplov/avion	авион
grah	пасуљ/грах
mrkva	шаргарепа/мрква
val	талас/вал
sigurnost	безб(ј)едност/ сигурност

Npr.: »Avione su pratili *zrakoplovi* zemalja članica Saveza,... « (Hrvatski vojnik 2020) – »Од 1986. године јединица се пренаоружава *авионима* 1-22 „орао“... « (Одбрана 2021:25).

Neobilježenim analogizama u suprotstavljanju treba pribrojiti međujezične leksičke jedinice koje funkcioniraju kako u hrvatskom, tako i u srpskom jeziku. Razlikuju se svojom poračljivošću, semantičkim ili stilskim razlikovanjem, a rabe se i u hrvatskom i u srpskom jeziku (npr. u hrvatskom češće *istodoban*, a u srpskom – *istovremen*) (Bagdasarov 2004:40–83).

Međujezične razlike mogu imati normativno-stilsku narav i jedne jedinice mogu biti u jednom jeziku neutralne, a u drugom obilježene. Primjerice, hrvatskoj normi pripada samo *rajon*, *Talijan*, *tko*, a srpskoj – *rejon*, *Italijan*, *ko*, jer se riječi *rajon*, *Talijan*, *tko* smatraju u srpskom zastarjelicama. Riječ *žlica* i *putovnica*, primjerice, u hrvatskom, odnosno *kašika* i *pasoš* u srpskom književnom jeziku stilski su neutralne, dok su *žlica* i *putovnica* u srpskom i *kašika* (štokavski dijalektizam) i *pasoš* u hrvatskom – stilski obilježene. Riječ *pasoš* u hrvatskom pripada razgovornom jeziku obično određenoga naraštaja stanovništva koji je živio za razdoblja SFRJ-a. Na smjenu nekoć zajedničke riječi *pasoš* u pisanom hrvatskom jeziku stigla je služ-

bena, normativno neutralna oživljenica iz razdoblja Trojednice *putovnica*. U književnim jezicima, dijalektima i govorima Hrvatske i Srbije možemo naći različite ostvaraje riječi *prozor*: *prozor, barkun, brkun, ponestra, fineštra, okno, vokno, vukno, vuokno, ukno, poneštra, balkun* (Istarski rječnik), *oblok, blok, pendžer* (Slavonija) (Hrvatska) – *prozor, pendžer* (Srbija).

U međujezičnim razlikama neke se riječi mogu djelomice značenjski podudarati oblikom, ali se razlikovati na planu sadržaja u određenom značenju. Primjerice, riječ *porodica* u obama se jezicima semantički podudara na planu sadržaja (u značenju): '*zajednica ljudi povezanih zajedničkim predcima; biol. sistematička kategorija u podjeli biljnoga i životinjskoga svijeta, koja okuplja više rodova; jez. skupina genetski srodnih jezika*', ali se razilaze na planu izraza (hr. *obitelj*, sr. *porodica*) u značenju '*zajednica najbližih srodnika*'. U Rečniku srpskoga jezika Matice srpske iz 2007. godine natuknica je *obitelj* izočna. U pojedinim primjera može se vidjeti neistovjetnost značenja pri formalnoj podudarnosti riječi. Tako, primjerice, u hrvatskom jeziku riječ *slovenski* znači 'koji se odnosi na Slovence i Sloveniju', a u srpskom – 'koji se odnosi na Slavene'.

Navest ćemo primjer iz Wikipedije na hrvatskom i srpskom jeziku:

»Indoeuropska jezična porodica <...> prema broju govornika najveća je svjetska jezična porodica« (Wikipedija.hr) – »Породица индоевропских jezika je jedna od најпроширенијих језичких породица, ...« (Wikipedija.sr).

»Obitelj je osnovna društvena jedinica zasnovana na zajedničkom životu užeg kruga krvnih srodnika, ... « (Wikipedija.hr) – »Породица је универзална људска заједница коју чине одрасли партнери и њихова деца ... « (Wikipedija.sr).

Razlike u semantici mogu se ticati kulturno-vjerskih tradicija Hrvata (katolika) i Srba (pravoslavaca). Primjerice, značenje riječi *himna* u hrvatskom se i srpskom jeziku podudaraju – 'svečana je pjesma u slavu bogova i heroja', ali se u zapadnoj kršćanskoj tradiciji Hrvata susreće i riječ *himan*, koja, uz opće značenje u obama jezicima označuje u hrvatskom i katolički 'metrički i ritmički tekst koji se recitira ili pjeva tijekom liturgije' (Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika 2015:389).

Katkad se u različitim javnim tekstovima i priručnicima na leksičko-semantičkoj razini neopravdano uspoređuju katolički i pravoslavni crkveni nazivi koji se potpuno međusobno ne podudaraju. Primjerice, kao istovrijednice navode se sljedeći crkveni hrvatski (katolički) i srpski (pravoslavni) nazivi: hrv. *klaustar, kloštar, konvent, samostan* – srp. *манастир*; hrv. *redovnik* – srp. *калуђер, монах*; hrv. *križ* – srp. *крст*; hrv. *hostija* – *просфора, проsvira* i sl. Riječ *krst* u hrvatskom jeziku može npr. značiti 'krštenje', a *крж* pra-

voslavci, barem povijesno, poimaju kao latinski, katolički *крст* (hrv. *križ*). Katolički *križ* i pravoslavni *krst* mogu se razlikovati oblikom, katolički je obično četverokraki, a pravoslavni *krst* može imati četiri, šest ili čak osam krakova. Katolici se križaju s ispruženih pet prstiju, s lijevoga ramena na desno, a pravoslavci se *krste* (hrv. *križaju se*) s tri prsta (isto kao i grkokatolici) i s desna na lijevo. U Velikom rječniku hrvatskoga jezika iz 2015. uz natuknicu *križ* nalazimo: »križ im m 1. REL a. <...> b. molitveni znak kršćana koji se križanjem čini desnom rukom (katolici) ili lijevom (pravoslavci)« (Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika 2015:623), ali i pravoslavci se križaju (srp. *krste se*) desnom rukom, a ne lijevom. Drugim riječima, katolički *križ* i pravoslavni *krst* mogu se značenjski podudarati kao kršćanski simbol, a mogu se i razlikovati. Zaista riječ *monah* najčešće znači pravoslavna redovnika koji živi u manastiru, ali i u Katoličkoj crkvi postoje monasi. »Utemeljitelj zapadnjačkoga monaštva bio je sv. Benedikt iz Nursije« (V. Svjetlo riječi. <https://svjetlorijeci.ba/novosti/sve%C4%87enici-redovnici-i-monasi>). Franjevački književnik, Varaždina Bonaventura Jakov Ćuk (1907. – 1940.) napisao je roman pod naslovom »Metafizički monasi«.

U Školskom rječniku hrvatskoga jezika iz 2012. god. natuknica *redovnik* određuje se značenjski ovako: »rel. pripadnik katoličkoga muškog reda koji živi u samostanu te polaže zavjete siromaštva, pobožnosti i čistoće« (Školski rječnik 2012:665). Međutim, postoje i svećenici koji nisu pripadnici reda, npr. biskupovci koji su u službi biskupu. I u budizmu i u hinduizmu npr. postoje redovi pa bi i njihovi svećenici bili redovnici. U Šonjinu Rječniku hrvatskoga jezika iz 2000. donosi se i drugo značenje natuknice *redovnik*: »2. onaj koji u drugim religijama živi po organiziranoj askezi budistički ~ « (budistički redovnik) (Rječnik hrvatskoga jezika 2000:1064).

U Anićevoj Rječniku hrvatskoga jezika iz 1998. porabnik (korisnik) može pročitati uz natuknicu *prosfora* sljedeće: »prosfora ž [grč.] obredni beskvasni pšenični hljepčić u kršćanstvu istočnog obreda« (Anić 1998:924). Isto značenje *prosfore* imamo u Hrvatskom enciklopedijskom rječniku iz 2004.: »prosfora ž pravosl. obredni beskvasni pšenični hljepčić s Kristovim znakom« (Hrvatski enciklopedijski rječnik 2004:5). Međutim, u pravoslavnom bogoslužju *prosfora* (grč. *prinos*) sadrži kvas i ima oblik ispučenoga hljepčića. *Prosfore* se mijese od pšeničnoga brašna s kvascem i soli. Svaka *prosfora* ima okrugli oblik (simbol beskrajnosti) i sastoji se od dvaju dijelova (gornjega i donjega) koji simboliziraju dvije Kristove naravi, božansku i ljudsku. Na gornjem dijelu je biljeg četvornoga oblika s križem (srp. *krstom*) i grčkim slovima: IS HS NIKΑ (Isus Krist – Pobjeda); rjeđe – lik svetca.

Zaključci se crkvenih hrvatskih i srpskih značenjskih suodnosa nameću sami. Hrvatski (katolički) i srpski (pravoslavni) crkveni nazivi teološki i značenjski mogu se podudarati, a mogu se potpuno ili pak djelomice razlikovati. Ne mogu pa i ne moraju biti uvijek na jednoj razini u nizu istovrijednica ili istoznačnica. U opisivanju, raščlambi i izradbi različitih priručnika potrebna je ozbiljna strukovna (stručna) redakcija svakoga crkvenoga naziva, tijesna suradnja s teolozima i pripadnicima vjerskih zajednica.

3. Leksičke razlike u normiranju hrvatskoga i srpskoga jezika

U usporedbi se razlika otkriva različiti stupanj normativno-stilske dopustivosti jezičnih jedinica u jednom ili drugom književnom (standardnom) jeziku. Kvalifikacija različitosti i sličnosti u jezicima hrvatskom i srpskom umnogom ovisi također o izvanjezičnim gledištima pojedinih strana prema jezicima ili jeziku bivše Jugoslavije. Ako se u srpskom književnom (standardnom) jeziku barem eksplicitno (zabilježeno u pravopisima, gramatikama i rječnicima) iskazuje dopustivost određenih inačičnih ostvaraja (*акваријум* i *аквариј*, *виолиниста* i *виолинист*, *глув* i *глух*, *шаргарепа* i *мрква* ...), u hrvatskom se jeziku standardizira i kodificira samo jedan od mogućih ostvaraja različitih jezičnih jedinica (samo – *akvarij*, *gluh*, *mrkva*, *violinist* ...). U srpskim se pravopisnim i u pojedinim jednojezičnim, objasnidbenim rječnicima dopušta dvojakost u pisanju tih ili inih standardnojezičnih jedinica uz preporuku njihove porabe u srpskom književnom (standardnom) jeziku. U hrvatskom književnom (standardnom) jeziku u sličnim normativnim priručnicima standardizira se samo jedna inačica. Primjerice, u *Pravopisnom rečniku srpskog jezika* Milana Šipke nalazimo: *адвентист(а)*, *Алпи* = *Алпе*, *класификовати* i *класифицирати*, *посјетитељ* = *посјетилац*, *сув* = *сух*, *сугерисати* i *сугерирати*, *територија* i *териториј*, *упоредан* = *успоредан*. U istom se rječniku također navode preporuke u obliku normativnih uputnica za izjednačivanje (unifikaciju) pojedinih riječi, koje se rabe u hrvatskom jeziku, u usporedbi sa srpskim, kao neutralne, standardne: *евро* (не *еуро*), *Италијан* (не *Талијан*), *Јерменија* (не *Арменија*), *со* (не *сол*), *точка* не *него тачка* (в.), *убиство* (не *убојство*) ... (Šipka 2010: 38, 47, 447, 452, 854, 1098, 1099, 1122, 1189; 254, 397, 416, 1064, 1135, 1170). Istodobno su u srpskom pravopisnom rječniku izočni hrvatski leksemi poput: *аутобусни*, *кемија*, *обрана*, *студенткица*, *тањур*, *тисућа* i neke druge, ali nazočne su namjesto njih srpske normativne istovrijedne inačice: *аутобуски*, *хемија*, *одбрана*, *студенткиња*, *тањир*, *хиљада* i neke druge (Šipka 2010:68, 730, 1097, 1115, 1235, 1241). Uzgred budi rečeno, u

prvom je ćirilničnom izdanju *Rečnika jezičkih nedoumica* Ivana Klajna standardiziran samo srpski leksik. U *Napomeni uz peto izdanje* Rječnika iz 2000 godine možemo pročitati: »Izbačene su odrednice koje su se odnosile isključivo na hrvatsku varijantu« (Klajn 2000:4). U sličnim hrvatskim pravopisima u usporedbi sa srpskima navodi se samo jedna od navedenih istovrijednih inačica: *Alpe, Armenija, euro, kemija, sol, suh, Talijan, točka, usporedan* (Babić–Moguš 2011:130, 133, 192, 229, 379, 388, 398, 401, 418; Badurina–Marković–Mićanović 2007:383, 421, 590, 605; Hrvatski pravopis 2013:155, 160, 216, 438, 442).

Slična se različitost u pristupu i tumačenju nalazi u hrvatskim i srpskim jednojezičnim, objasnidbenim rječnicima. U srpskom objasnidbenom rječniku Matice srpske iz 2007. godine izočni su takvi hrvatski leksemi poput: *akvarij, Cipar, dušik, obrana, posjet* (u m. r.), *šport, veleposlanik*, ali se navode preporučljive natuknice v. ('v. – vidi'): *глазба v. музика, гледатељ v. гледалац, кихати v. кијати, конзултација v. консултација, муха v. мува, ногомет v. фудбал, путовница ('пасош у Хрватској'), торпедирати v. торпедовати, шутња v. ћутња* (Rečnik srpskog jezika 2007:197, 199, 535, 562, 745, 838, 1097, 1326, 1560).

U Rječniku hrvatskoga jezika iz 2000. godine i Školskom rječniku hrvatskoga jezika iz 2012. godine navedene su preporuke za normativnu porabu pojedinih natuknica ili samo hrvatske istovrijednice: *Cipar, dušik, fudbal* → *nogomet, konzultacija, muha, obrana, pasoš* → *putovnica, posjeta* → *posjet, torpedirati* (Rječnik hrvatskoga jezika 2000: 123, 221, 273, 484, 620, 721, 1263; Školski rječnik hrvatskoga jezika 2012: 942, 112, 334, 412, 533, 791).

Razlike se između hrvatskoga i srpskoga jezika učvršćuju u izdanjima razlikovnih (diferencijalnih) rječnika (»razlikovnika«): *dušik* (hr.) – *азом* (sr.), *kat* (hr.) – *снпам* (sr.), *kazalište* (hr.) – *нозопушме* (sr.), – *teatar* (hr. i sr.) (Brodnjak 1992:24, 423, 518; Ćirilov 1994:27, 45; Samardžija 2015:42, 366, 450). Razlikovni leksik u tim priručnicima nije uvijek objektivno predstavljen, jer u suprotstavljanju pojedinih riječi mogu miješati dijakroniju sa sinkronijom, a historizmi i arhaizmi neopravdano se ravnopravno uspoređuju sa stilski neutralnim riječima.

Srpski jezik u procesu standardizacije i kodifikacije u određenim leksičkim jedinicama teži sačuvati variranje jezičnih norma u dvočlanim ili tročlanim odnosima srodnih jezika, poglavito u razdoblju Novosadskoga dogovora 1954. i zajedničkoga Pravopisa hrvatskosrpskoga / srpskohrvatskoga jezika 1960., jedinoga jezika do raspada SFRJ, dok hrvatski jezik teži k normativnim suprotstavljenostima u istovrijednim prijevodnim tekstovima te osebnosti i samodostatnosti u njegovu opisu. Ciljevi se razlikuju u jezičnom normiranju, jer jedna strana teži samostalnomu i neovisnomu

razvoju vlastitoga jezika, a druga po mogućnosti želi što više sačuvati prijašnji "zajednički" jezik jugoslavenskoga razdoblja.

U jezičnoj zajednici većina hrvatskih jezikoslovaca smatra da su jezici hrvatski i srpski autonomni i neovisni u svojem razvoju i funkcioniranju. Mnogi srpski lingvisti smatraju pak da je hrvatski jezik s jezikoslovne strane – dio srpskoga, srpsko-hrvatskoga jezika. Općenito se razdvajaju normativne predodžbe o dopustivosti ili nedopustivosti ovoga ili onoga jezičnoga oblika ili o prihvatljivosti ili neprihvatljivosti kojega jezičnoga idioma. Hrvatska je književna (standardna) norma konzervativnija ili zapovjednija (imperativnija) sa stajališta obvezatnosti prema dvojakosti jezičnih jedinica, srpska – češće dopušta ili čuva inačičnost. Hrvatski književni (standardni) jezik tradicijski, barem eksplicitno, znatno teži propisnoj (preskriptivnoj) normi³ s početima deskriptivnosti, dok je za srpski jezik svojstveniji opisni (deskriptivni) prilaz s početima preskriptivnosti u standardizaciji i kodifikaciji normâ književnoga jezika.

Zaglavak

Izvanjezični pokušaji zajedničkih međuetničkih akcija i kompromisnih rješenja Novosadskoga (1954.) i Zagrebačkoga (1986.) dogovora nisu dovele hrvatsku, srpsku, bošnjačku i crnogorsku stranu do zajedničkoga jezičnoga usuglašavanja i sporazuma u normiranju jednoga književnoga jezika. Unutardržavna dezintegracija, raspad SFRJ-a i nastanak novih ili obnova starih državnih tvorevina na postjugoslavenskom prostoru povukli su sa sobom konačno razgraničenje hrvatskoga i srpskoga književnoga (standardnoga) jezika, čiji je položaj u Hrvatskoj i Srbiji ustavno određen (Bagdasarov 2006).

Etnolingvokulturna nepodudarnost u početima jezičnih ustroja dvaju jezika vidljiva je na svim razinama: fonetskoj, fonološkoj, gramatičkoj, sintaktičkoj, stilskoj i leksičkoj. Najveće su različitosti razvidne na području leksika. Usporedba književnih (standardnih) jezika hrvatskoga i srpskoga pokazuje različite vrste međujezičnih odnosa: oprjeke s dvostranim istovrijednim obilježjima; oprjeke s jednostranim istovrijednim obilježjima; opće jedinice za oba jezika, koje se mogu razlikovati učestalošću, stilom, a također i značenjem. Kodificirane norme u hrvatskom i srpskom jeziku mogu biti razvrstane kao međujezične istovrijednice ponajprije zbog nemogućnosti uzajamne zamjenljivosti u sinkroniji.

³ Pojedini hrvatski jezikoslovci istupaju protiv prekomjerne preskriptivnosti u razvoju hrvatskoga književnoga (standardnoga) jezika. V. npr.: Starčević, Anđel; Mate Kapović; Daliborka Sarić. 2019. *Jeziku je svejedno*. Zagreb: Sandorf, 394 str.

U standardizaciji i kodifikaciji većina hrvatskih i srpskih jezikoslovaca pokazuje nejednak pristup procesu normiranja. U hrvatskoj jezičnoj tradiciji prednost se daje propisno-opisnoj (preskriptivno-deskriptivnoj) normi, dok je srpskoj tradiciji većinom svojstven opisno-propisni (deskriptivno-preskriptivni) pristup. Književni (standardni) jezici hrvatski i srpski odlikuju se većom ili manjom obrađenošću, polifunkcionalnošću, stilskim razlikovanjem i težnjom k zakonskoj uređenosti. I jedan se i drugi književni (standardni) jezik, dakle, kao i njihovi entiteti, razvijaju i funkcioniraju samostalno, sukladno vlastitim komunikacijskim zahtjevima i potrebama.

Izvori

1. Tiskani izvori

- Babić, Stjepan; Milan Moguš. ²2011. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Školska knjiga.
- Badurina, Lada; Ivan Marković; Krešimir Mićanović. 2007. *Hrvatski pravopis*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Bagdasarov 2022. = А. Р. Багдасаров. 2022. *Хорватско-руССкий словарь / Hrvatsko-ruski rječnik*. М.: Издательство МБА.
- Bošković ²2012. = БоШКОВИЋ, Радослав. 2012. *Руско-српски, српско-руски речник*. Београд: Јасен.
- Brodnjak, Vladimir. 1992. *Rječnik razlika između hrvatskoga i srpskoga jezika*. Zagreb: Školske novine.
- Ćirilov, Jovan. ²1994. *Hrvatsko-srpski rječnik inačica = Српско-хрватски речник варијаната*. Београд: Бата-Орбис.
- Dautović, Matija. 2007. *Hrvatsko-ruski priručni rječnik*. Zagreb: Školska knjiga.
- Hrvatski pravopis*. 2013. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Pametni rečnik. Rusko-srpski, srpsko-ruski*. 2019. Lingea.
- Pavuna, Stanka. 2001. *Rusko-hrvatski praktični rječnik*. Zagreb: Školska knjiga.
- Rešikan 2015. = Пешикан, Митар. ³2015. *Правопис српскога језика / Митар Пешикан, Јован Јерковић, Мато Пижурица. Измењено и допуњено екавско изд. Нови Сад: Матица српска*.
- Rečnik srpskog jezika*. 2007. = *Речник српског језика*. Нови Сад: Матица српска.
- Rječnik hrvatskoga jezika*. 2000. Ur. Šonje, Jure. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža – Školska knjiga.

- Samardžija, Marko. 2015. *Srpsko-hrvatski objasnidbeni rječnik*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Šipka 2010. = Шипка, Милан. 2010. *Правописни речник српског језика: са правописно-граматичким саветником*. Нови Сад: Прометеј.
- Školski rječnik hrvatskoga jezika. 2012. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Školska knjiga.
- Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika. 2015. Zagreb: Školska knjiga.

2. Elektronički izvori

- Arriva Hrvatska. <https://www.arriva.com.hr/hr-hr/zagreb-i-kontinentalna-hrvatska/zagreb>.
- Grad Beograd. <https://www.beograd.rs/g/zivot-u-beogradu/1680-prigradski-prevoz/>.
- HRT.hr 2022. <https://sport.hrt.hr/vijesti-iz-pekingsa/najavljeno-vise-gledateljana-natjecanjima-5302519> (pristupljeno 8. 02. 2022.).
- Hrvatski vojnik. 2020. Broj 612, 2020. <https://hrvatski-vojnici.hr/americki-b-52-u-pratnji-avion-a-preletio-iznad-hrvatske/> (pristupljeno 4. 09. 2020.).
- Istarski rječnik. http://www.istarski-rjecnik.com/pregled_rijeci/123454/.
- Jezici i nacionalizmi. 2017. <https://jezicinacionalizmi.com/deklaracija/>.
- Novosti.rs. 2021. <https://www.novosti.rs/c/planeta/region/1052705/vakcinacija-vakcina-protiv-korone-hrvatska-mere-protiv-korone> (pristupljeno 7. 11. 2021.).
- Odbrana. 2021. Broj 348, 25. [file:///C:/Documents%20and%20Settings/Artur/%D0%A0%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%B9%20%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB/downloaded%20\(5\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/Artur/%D0%A0%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%B9%20%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB/downloaded%20(5).pdf). (pristupljeno 25. 01. 2021.).
- RTS.rs. 2022. <https://www.rts.rs/page/magazine/ci/story/256/gledaoci-reporteri/4761943/gledaoci-reporteri-2.-april-2022.html> (pristupljeno 3. 04. 2022.).
- Srednja.hr. 2021. <https://www.srednja.hr/faks/filozofski-fakultet-u-zagrebu-donio-odluku-svi-ispiti-i-konzultacije-odrzavat-ce-se-uzivo/> (pristupljeno 28. 05. 2021.).
- Tanjug.sr. 2022. <http://www.tanjug.rs/full-view1.aspx?izb=716097> (pristupljeno 10. 02. 2022.).
- Ustav Republike Hrvatske. 1990. Članak 141. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1990_12_56_1092.html.
- Ustav Republike Srbije. 2006. Član 167. https://www.paragraf.rs/propisi/ustav_republike_srbije.html.

- Večernji list. 2018. <https://www.vecernji.hr/vijesti/vucicev-ratni-zlocinac-za-intimnu-uporabu-obavio-je-zadatak-1240430> (pristupljeno 21. 04. 2018.).
- Wikipedia. Indoeuropski jezici. https://hr.wikipedia.org/wiki/Indoeuropski_jezici.
- Wikipedia. Indoevropski jezici. https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%98%D0%BD%D0%B4%D0%BE%D0%B5%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D1%81%D0%BA%D0%B8_%D1%98%D0%B5%D0%B7%D0%B8%D1%86%D0%B8.
- Wikipedija. Obitelj. <https://hr.wikipedia.org/wiki/Obitelj>.
- Wikipedija. Porodica. <https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%86%D0%B0>.
- Zakon o upotrebi srpskog jezika u javnom životu i zaštiti i očuvanju ćiriličkog pisma. 2021. <https://www.paragraf.rs/propisi/zakon-o-cirilici-upotreba-srpskog-jezika.html>.

Literatura

- Bagdasarov 2004. = Багдасаров А. Р. *Хорватский литературный язык второй половины XX века*. – Москва: ВТИ.
- Bagdasarov 2006. = Багдасаров А. Р. 2006. К проблеме этноязыковой конфликтологии в СФРЮ (социолингвистический аспект хорватско-сербских отношений). *Глобализация – этнизация: этнокультура и этнояз. процессы*, кн. 2. Москва: Наука, 119–152.
- Bagdasarov R., Artur. 2010. *Hrvatski književni jezik i njegova norma*. Rijeka: Maveda – HFDR.
- Bagdasarov, Artur; Dar'ja Soldatova. 2013. Etnojazykovye horvatsko-norvežskije paraleli. *Croatica et Slavica Iadertina*, 9/1, 9, 127–135.
- Berkov 2012. = Берков В. П. *История норвежского языка*. СПб.: Филологический факультет СПбГУ.
- Brozović 1967. = Брозович Д. Славянские стандартные языки и сравнительный метод. *Вопросы языкознания*, 1, 3–33.
- Desnickaja 1968. = Десницкая А. В. *Албанский язык и его диалекты*. Л.: Наука.
- Domajšnjević 1990. = Домашнев А. И. Основные черты полинациональных языков. А. И. Домашнев. *Языки мира: проблемы языковой вариантности* / отв. ред. В. Н. Ярцева. Москва: Наука, 74–96.
- Duličenko 2016. = Дуличенко А. Д. *Введение в славянскую филологию: учеб. пособие*. Москва: ФЛИНТА: Наука.
- Grčević, Mario; Martina Grčević. 2022. Instrumental jednine imenica i-vrste u hrvatskoj normativistici. *Jezik*, 69, 2–3, 41–63.

- Gudkov 1968. = Гудков В. П. Вариантные формы творительного падежа III склонения в сербохорватском литературном языке. *Славянская филология: Сборник статей*. Вып. 7. Москва: Изд-во МГУ, 45–57.
- Klaјn 2000. = Клајн, Иван. 2000. Речник језичких недоумица. 1. ћирилично изд. Београд: Српска школска књига.
- Nečajeвski 2021. = Нечаевский В. О. *Вариативност единиц лексического уровня языка. Основы лексической вариологии: монография*. Москва: Военная академия МО РФ.
- Martine ³1963. = Мартине А. Основы общей лингвистики. *Новое в лингвистике*. Москва: Прогресс, 366–566.
- Stepanov 1998. = Степанов Г. В. Национальный язык. *Языкознание: Большой энциклопедический словарь*. Москва.
- Širokov 1983. = Широков О. С. *История греческого языка*. Москва: Издательство Московского университета.
- Tafra, Branka; Petra Košutar. 2012. Razgraničavanje jezičnih entiteta na osnovi modela neidentičnosti. Tafra, Branka. *Prinosi povijesti hrvatskoga jezikoslovlja*. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu.
- Tasić–Gačević 2014. = Тасић, Милан; Радојко Гачевић. 2014. *Грамматика српског језика*. Београд: Leo Commerce – Београдска књига.
- Tošović 2011. = Тошович, Бранко. *Корреляционная грамматика сербского, хорватского и бошняцкого языков. Часть 1: Фонетика – Фонология – Просодия*. Москва: Языки славянской культуры.

About the differences and similarities in the normalization of the Croatian and Serbian languages

Abstract

The disintegration of the SFRY and the formation of new states in the post-Yugoslav space constitutionally consolidated the status of the Croatian and Serbian languages as state languages, strengthening the process of interlingual delimitation and independent development. Differences in the elements of the linguistic structure between the Croatian and Serbian literary languages are noted by linguists at all levels: phonetic, phonological, grammatical, lexical, syntactic and stylistic. The differences are most clearly revealed at the lexical level. For the Croatian language, in the course of linguistic standardization and codification, a prescriptive-descriptive approach in linguistic standardization is more characteristic, for Serbian – a descriptive-prescriptive one.

Ključne riječi: hrvatskosrpski/srpskohrvatski jezik, hrvatski jezik, srpski jezik, etnolingvonim, kodifikacija jezika, preskriptivna norma, deskriptivna norma

Keywords: Croatian-Serbian/Serbo-Croatian language, Croatian language, Serbian language, ethnolingvonim, language standardization, language codification, prescriptive norm, descriptive norm